

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

Pl. Szczepański 5, 31-011 Kraków
Tel./fax (0-12) 421-75-79, 421-74-98,

E-mail: krakow@uokik.gov.pl

RKR-61-40/12/AGW- /13

Kraków, dnia 09 października 2013 r.

DECYZJA Nr RKR - 31/2013

- I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „NIKE” z siedzibą w Warszawie, polegające na stosowaniu we wzorcu umowy pod nazwą „Regulamin udzielania pożyczek odnawialnych Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej NIKE” niedozwolonego postanowienia umownego, wpisanego na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień uznanych za niedozwolone, tj. stosowaniu postanowienia o treści: „Wypowiedzenie umowy, o którym mowa w ust. 2 może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów. Za ważne powody uważa się: 1) wycofanie z oferty SKOK Pożyczki odnawialnej” (§ 26 ust. 3 „Regulaminu”) stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 27.07.2012r.

- II. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „NIKE” z siedzibą w Warszawie, polegające na wprowadzeniu w błąd:

- a) co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie konsumenckim) oraz

- b) co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu)

co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) w związku z art. art. 25 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 13.12.2012r.

- III. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „NIKE” z siedzibą w Warszawie, polegające na zastrzeżeniu obowiązku zapłaty przez konsumenta, odstępującego od umowy kredytu konsumenckiego, odsetek od całkowitej kwoty kredytu, w tym obejmującej kredytowaną prowizję i ubezpieczenie, co stanowi naruszenie art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) oraz stwierdza się zaniechanie stosowania tej praktyki z dniem 13.12.2012r.

- IV. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

nakłada się na Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „NIKE” z siedzibą w Warszawie, karę pieniężną w wysokości 7.595 zł (słownie: siedem tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt pięć złotych), płatną do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu określonego pkt I niniejszej decyzji.

- V. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz art. 263 § 1 i art. 264 § 1 k.p.a. w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 5 i 6 tej ustawy, po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu – postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

obciąża się Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „NIKE” z siedzibą w Warszawie kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 38,00 zł (słownie: trzydzieści osiem złotych) w terminie 14 dni od uprawomocnienia się decyzji.

UZASADNIENIE

Postanowieniem nr RKR-267/12 z dnia 23.11.2012r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – zwany dalej „Prezesem UOKIK” – wszczął z urzędu, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, postępowanie w sprawie stosowania przez Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „NIKE” z siedzibą w Warszawie – zwaną dalej „SKOK” lub „Przedsiębiorca” - praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 i 3 oraz art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie (...)” - polegających na:

- I. stosowaniu we wzorcu umowy *„Regulamin udzielania pożyczek odnawialnych Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej NIKE”* postanowienia, które zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.– zwanego dalej „Rejestrem” - o treści:
„Wypowiedzenie umowy, o którym mowa w ust. 2 może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów. Za ważne powody uważa się: 1) wycofanie z oferty SKOK Pożyczki odnawialnej”
- II. wprowadzeniu konsumentów w błąd co do:
 - a) co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie konsumenckim) oraz
 - b) co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu)co mogło stanowić nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206) - zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu (...)” - w związku z art. 25 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715) - zwanej dalej „ustawą o kredycie (...)”.
- III. zastrzeganiu obowiązku zapłaty przez konsumenta odstepującego od umowy kredytu konsumenckiego, odsetek od całkowitej kwoty kredytu, w tym obejmującej kredytowaną prowizję i ubezpieczenie, co mogło stanowić naruszenie art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z kredycie (...).

SKOK zawiadomiony o wszczęciu postępowania administracyjnego pismem z dnia 19.11.2012r. - które wpłynęło do Delegatury UOKIK w Krakowie w dniu 18.12.2012r. -

poinformował, że uchwałą Zarządu z dnia 24.07.2012r., która weszła w życie w dniu 27.07.2012r., zmienił stosowany wzorzec umowy „Regulamin udzielania pożyczek odnawialnych Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej NIKE” – zwany dalej „Regulaminem” - w ten sposób, że zaniechał stosowania klauzuli o treści wskazanej w punkcie I sentencji postanowienia RKR-268/2012 poprzez wykreślenie go z wzorca umowy. Wzorzec w kwestionowanej wersji został wprowadzony do obrotu z konsumentami w dniu 19.12.2011 r.

W zakresie zarzutów zawartych w punktach II i III postanowienia SKOK – na podstawie decyzji Zarządu, która weszła w życie w dniu 13.12.2012r. - zaniechał ich stosowania poprzez zaniechanie kredytowania kosztów prowizji oraz kosztów ubezpieczenia w dniu 13.12.2012r.

W toku postępowania Postanowieniem nr RKR-13/2013 z dnia 21.01.2013 r. Prezes UOKIK zaliczył w poczet dowodów informacje uzyskane w postępowaniach wyjaśniających prowadzonych pod sygnaturami: DDK-405-9/12/JOB oraz RKR-403-10/12. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego zawiadomiono SKOK o zakończeniu zbierania materiału dowodowego. W wyznaczonym terminie przedsiębiorca nie skorzystał z prawa zapoznania się ze zgromadzonym materiałem dowodowym.

Prezes UOKIK ustalił następujący stan faktyczny:

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa „NIKE” z siedzibą w Warszawie jest spółdzielnią działającą na podstawie wpisu do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego nr 0000039409.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych (t.j. Dz. U. z 2012r., poz. 855) - zwanej dalej „ustawą o skok” – celem spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2003r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. Nr 124, poz. 1154, ze zm.). SKOK „NIKE” udziela swoim członkom m.in. pożyczek odnawialnych. Warunki udzielenia pożyczki odnawialnej określa sama umowa, jak i Regulamin stanowiący załącznik do tej umowy

Ustalono, że w § 26 ust. 3 Regulaminu znajdowało się następujące postanowienie:
„Wypowiedzenie Umowy, o którym mowa w ust. 2 może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów. Za ważne powody uważa się: 1) wycofanie z oferty SKOK Pożyczki odnawialnej.”

Postanowienie te jest które jest tożsame z klauzulą wpisaną na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - zwanego dalej „SOKIK” - do Rejestru o treści:

„Umowa może zostać wypowiedziana przez Bank BGŻ z ważnych przyczyn, w przypadku: (...) wycofania Karty z oferty Banku BGŻ” (wpis nr 3132 dokonany na podstawie wyroku SOKIK z dnia 26.01.2012r. sygn. akt XVII Amc 3511/10)

SKOK zaniechał stosowania tej klauzuli na mocy uchwały Zarządu nr 26 z dnia 24.07.2012r., która weszła w życie w dniu 27.07.2012r.

SKOK udzielając pożyczek w niektórych przypadkach (zgodnie z dyspozycją klienta w tym zakresie) kredytuje również prowizję za ich udzielenie oraz opłatę za ubezpieczenie kredytobiorcy, uwzględniając kredytowane koszty pożyczki (w tym prowizję czy opłatę za ubezpieczenie) zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i całkowitych kosztach kredytu. Wynika to z tego, że niektórzy konsumenci w chwili zaciągnięcia pożyczki nie posiadają środków na jednorazową zapłatę prowizji. Dlatego też SKOK umożliwia im potrącenie powyższej prowizji z kwoty udzielonej pożyczki. SKOK zaznaczył, że nie jest to rozwiązanie obligatoryjne, a ostateczna decyzja zostaje podjęta przez konsumenta. Jednakże w większości przypadków konsumenci decydują się na potrącenie prowizji z całkowitej kwoty kredytu, gdyż takie rozwiązanie umożliwia klientom wzięcia pożyczki i w ich ocenie jest mniej dotkliwe niż konieczność jednorazowej wpłaty z tytułu prowizji. W toku postępowania ustalono również, że w przypadku odstąpienia przez kredytobiorcę od umowy w ustawowym 14-dniowym terminie od dnia jej zawarcia, SKOK pobiera odsetki nie tylko od udostępnionej kwoty kredytu, ale także od kwoty kredytu obejmującej prowizję lub ubezpieczenie.

Odnosnie zarzutu wprowadzania konsumentów w błąd do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu a całkowitą kwotą kredytu poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna uwzględniać kredytowane koszty kredytu należy zwrócić uwagę na różnice w proporcjach. W przypadku, gdy oferty dwóch kredytodawców nie różnią się od siebie, a pierwszy kredytodawca uwzględnia kredytowaną prowizję zarówno w całkowitej kwocie kredytu jak i w całkowitym koszcie kredytu, a drugi kredytodawca uwzględnia taką prowizję jedynie w całkowitym koszcie kredytu, to w efekcie konsument uzyskuje wprowadzającą w błąd informację, że proporcje całkowitego kosztu i całkowitej kwoty pierwszego kredytu są korzystniejsze, niż w przypadku drugiego kredytu (wskazany przykład jest również aktualny dla toku rozumowania przyjętego przez kredytobiorcę na potrzeby obliczania Rzeczywistej Rocznej Stopy Oprocentowania – zwanej dalej „RRSO”). Uwzględnienie kwoty kredytowanej prowizji w całkowitym koszcie kredytu prowadzi do błędnego ukazania wspomnianych proporcji nawet jeśli RRSO została obliczona w sposób prawidłowy (konsument otrzymuje bowiem sprzeczne informacje, co utrudnia mu podjęcie racjonalnej decyzji).

SKOK w ramach niniejszego postępowania oświadczył, iż w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, nalicza odsetki za faktyczny okres wykorzystania kredytu od całkowitej kwoty kredytu określonej w zawartej z konsumentem umowie. Wskazać jednak należy, iż przedsiębiorca w całkowitą kwotę kredytu wlicza nie tylko sumę środków pieniężnych udostępnionych konsumentowi, którą może dowolnie rozdysponowywać, ale również koszty kredytu w postaci prowizji oraz opłaty z tytułu ustanowienia ubezpieczenia. Taka sytuacja ma miejsce w momencie, w którym to konsument nie reguluje kosztów kredytu ze swoich środków zewnętrznych, tylko pokrywane są one z udostępnionej przez SKOK kwoty w ramach umowy o kredyt konsumencki. Z powyższego wynika, iż praktyka określona w niniejszym zarzucie jest bezpośrednio skorelowana ze stwierdzoną praktyką w pkt II sentencji niniejszej decyzji. To właśnie nieprawidłowe wyliczanie wartości całkowitej kwoty kredytu powoduje to, że przy odstąpieniu konsumenta od umowy w ustawowym terminie 14 dni naliczane są odsetki również od kosztów ustanowienia kredytu.

Przy takim działaniu konsument jest obciążany odsetkami nie tylko od rzeczywistej kwoty, którą może dowolnie dysponować w ramach udostępnionego kredytu, ale również odsetkami naliczanymi od kosztów uzyskania kredytu, które jest zobowiązany zapłacić przedsiębiorcy i które pobierane są przez SKOK w momencie uruchomienia kredytu. W

ocenie Prezesa UOKIK przedsiębiorca jest uprawniony jedynie do naliczania odsetek za środki udostępnione konsumentom, którymi mogą oni świadomie i dowolnie rozporządzać. W przypadku odstąpienia od umowy uważana jest ona za niezawartą, a to, co strony już świadczyły ulega zwrotowi. Odstąpienie takie ma moc wsteczna, powodując nie tyle wygaśnięcie umowy, ale powrót do stanu, jaki istniał przed jej zawarciem (*ex tunc*), a przedsiębiorcy nie należy się nic ponad to, co wskazuje ustawodawca. W takiej sytuacji SKOK nie może żądać od konsumenta zapłaty kosztów związanych z udzieleniem kredytu, gdyż te nie są już mu należne, a ich „zwrot” nastąpił w chwili uruchomienia kredytu na rachunek wskazany w umowie kredytu z tego rachunku. Konsument nie mógł więc dysponować tymi środkami, które zostały przeznaczone na prowizję oraz ubezpieczenie i potrącone przez SKOK z kwoty udzielonej pożyczki. Przedsiębiorcy nie przysługuje więc prawo do żądania zwrotu tak pobranych opłat, a tym samym nie ma możliwości żądania odsetek od tych kwot. A zatem w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki, w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem kredytu ze środków udzielonego kredytu, SKOK służy jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych kredytobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu, tj. prowizji i ubezpieczenia.

W toku przeprowadzonego postępowania ustalono, że przychody SKOK w 2012 roku wyniosły 21.698.604,30zł. Osiągnięty w 2012 roku przychód ustalono na podstawie rachunku zysków i strat w roku podatkowym 2012.

Mając powyższe ustalenia na uwadze Prezes UOKIK zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie, czy w okolicznościach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego. Zgodnie z przepisem art. 1 ust. 1 i ust. 2 ustawy o (...), celem regulacji w niej przyjętej jest zapewnienie rozwoju i ochrony konkurencji, a także podejmowana w interesie publicznym ochrona przedsiębiorców narażonych na stosowanie praktyk ograniczających konkurencję i ochrona interesów konsumentów. Powołana ustawa ma zatem charakter publicznoprawny i służy ochronie interesu ogólnospołecznego; w odniesieniu do przedsiębiorców chroni konkurencję, a w odniesieniu do konsumentów ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Instrumenty w niej przewidziane mogą być stosowane jedynie wówczas, gdy na skutek działań sprzecznych z przepisami prawa naruszony został interes publiczny. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy określonymi działaniami dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy wywołują one na rynku niekorzystne zjawiska (vide: wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 24.10.1991r., sygn. akt XV Amr 8/90).

Zdaniem Prezesa UOKIK rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy na podstawie umów kredytu konsumenckiego korzystają lub będą korzystać z usług świadczonych przez SKOK. Objęte zarzutem działanie Przedsiębiorcy wymierzone jest w szeroki krąg uczestników rynku, ponieważ jest ono skierowane do członków określonej zbiorowości tj. wszystkich rzeczywistych i potencjalnych odbiorców świadczonych przez SKOK usług. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. W tym stanie rzeczy uznać należy, że w niniejszej sprawie ma

miejsce naruszenie przez SKOK interesu publicznoprawnego, co uzasadnia ocenę jej zachowania na rynku w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie (...) zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Stosownie do art. 24 ust. 2 ww. ustawy przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności:

- 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.;
- 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Art. 24 ust. 3 ustawy przewiduje natomiast, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Konsumentem w rozumieniu ww. ustawy jest osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, zgodnie z art. 22¹ k.c. w związku z art. 4 pkt 12 ustawy o ochronie (...). Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Uznanie określonego działania przedsiębiorcy za niezgodne z zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wymaga wykazania, że spełnione zostały kumulatywnie następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- praktyka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów,
- zachowanie przedsiębiorcy nosi znamiona bezprawności.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie (...) przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Zgodnie z przepisem art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2010r. Nr 220, poz. 1447 z późn. zm.) przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Zdaniem Prezesa UOKiK, działalność SKOK NIKE polegająca na gromadzeniu środków pieniężnych członków, udzielaniu im pożyczek i kredytów, czy też przeprowadzaniu na ich zlecenie rozliczeń finansowych spełnia kryteria działalności gospodarczej, o jakich mowa w art. 2 ustawy o działalności gospodarczej. Jest to bowiem działalność wykonywana w sposób zawodowy, stały i powtarzalny oraz zarobkowy. Charakter wykonywanej działalności przesądza więc o uznaniu, że SKOK NIKE posiada status przedsiębiorcy w świetle przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Oznacza to zarazem, że SKOK jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W konsekwencji jego działania podlegają kontroli z punktu widzenia przepisów tej ustawy. Jedynie na marginesie należy zauważyć, że obowiązująca obecnie ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych nie zawiera przepisów stanowiących, że działalność kas ma charakter niezarobkowy (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21.01.2011r. sygn. akt III CZP 125/10 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5.09.2012r. sygn. akt VI ACa 333/12). W związku z powyższym Prezes Urzędu stwierdził, że pierwsza przesłanka niezbędna do uprawdopodobnienia stosowania przez SKOK NIKE praktyki wskazanej w sentencji niniejszej decyzji została spełniona.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie (...) nie definiuje pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, stąd przy ustalaniu jego treści należy odwołać się do orzecznictwa sądowego. Należy przyjąć, że interesem, który podlega ochronie na podstawie art. 24 w/w ustawy jest interes prawny, rozumiany jako określone potrzeby konsumenta uznane przez ustawodawcę za godne ochrony. Działanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów wtedy, gdy wywołuje negatywne skutki w sferze ich praw i obowiązków. Wskazówki co do tego, jak należy pojmować zbiorowy interes konsumentów zawarte są natomiast w art. 24 ust. 3 ustawy o ochronie (...), który stanowi, że nie jest zbiorowym interesem suma indywidualnych interesów konsumentów. W wyroku z dnia 10.04.2008r. (sygn. akt III SK 27/07) Sąd Najwyższy wskazał, iż wystarczające dla stwierdzenia, że ma miejsce naruszenie zbiorowych interesów konsumentów powinno być ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów) wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów za pomocą wspólnego dla nich kryterium. W ww. wyroku Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, iż sformułowanie: „*nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów*” należy rozumieć w ten sposób, że liczba indywidualnych konsumentów, których interesy zostały naruszone nie decyduje o tym, czy dana praktyka narusza zbiorowe interesy konsumentów. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest bowiem takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy w taki sposób, iż potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy.

Zgodnie z powołanym wyrokiem Sądu Najwyższego przez interes zbiorowy należy rozumieć zatem interes dotyczący konsumentów jako określonej zbiorowości. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów ma miejsce wówczas, gdy negatywnymi skutkami działań przedsiębiorcy dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, mających status konsumentów. Do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów konieczne jest, żeby działanie przedsiębiorcy było skierowane nie do konkretnej osoby, lecz do grupy adresatów wyodrębnionych za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Działanie o takim charakterze jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa nie tylko w odniesieniu do konkretnych konsumentów, lecz wobec każdego z członków danej zbiorowości. Przy tym zaistnienie przesłanki naruszenia zbiorowego interesu konsumenta nie jest bezpośrednio uzależnione od liczby konsumentów, których interesy zostały rzeczywiście naruszone wskutek działań przedsiębiorcy. Istotne jest to, że przedmiotowe działanie może zagrozić, przynajmniej potencjalnie, interesom pewnego kręgu nieprofesjonalnych uczestników rynku.

Bezprawność działań

Ostatnią z przesłanek, jakie należy rozważyć w celu uprawdopodobnienia naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), jest bezprawność podejmowanych przez przedsiębiorcę zachowań. Bezprawność ujmowana jest jako sprzeczność z obowiązującymi przepisami prawa. Praktyki przedsiębiorcy, by zakwalifikować je jako naruszające zbiorowe interesy konsumentów „*muszą być zatem wymierzone w uprawnienia, jakie konsumentom przyznają obowiązujące przepisy prawa*”¹.

¹ Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06), OSNP 2007/1-2/35. Por. również: M. Szydło: Publicznoprawna ochrona zbiorowych interesów konsumentów, Monitor Prawniczy nr 2004/17/791.

Porządek prawny, którego naruszenie może wypełniać dyspozycję powołanego art. 24 ustawy o ochronie (...), obejmuje normy prawa powszechnie obowiązującego, a także nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów². Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Art. 24 tej ustawy nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz powinien być interpretowany oraz stosowany w określonym kontekście normatywnym. W związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw. Na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w aspekcie ich zgodności z prawem³. W art. 24 ust. 2 ustawodawca wskazał przykładowe rodzaje praktyk, które naruszają zbiorowe interesy konsumentów, zaliczając do nich stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Katalog ten nie jest jednak wyczerpujący. Ustawodawca posłużył się tutaj terminem „w szczególności”, co oznacza, że ma on charakter przykładowy. Zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę określoną w art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie (...) działań, które naruszyły przepisy innych aktów prawnych. Oprócz praktyk wskazanych bezpośrednio przez ustawodawcę w ustawie o ochronie (...) „za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów można uznać zachowania naruszające przepisy innych ustaw, które nakładają na przedsiębiorcę określone obowiązki względem konsumenta”. Zdaniem Sądu Najwyższego zachowania takie (...) stanowią bowiem jednocześnie zachowania bezprawne i skutkują zniesieniem, ograniczeniem lub zniekształceniem praw konsumentów, wpływając tym samym na chronioną przez przepis obowiązującego prawa sferę ich interesów⁴. Podkreślenia wymaga także fakt, że bezprawność jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga zatem kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. O bezprawności działania decyduje całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego⁵. Dla stwierdzenia bezprawności działania przedsiębiorcy bez znaczenia pozostaje ponadto strona podmiotowa czynu, a zatem wina sprawcy (w znaczeniu subiektywnym, oznaczającym wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy) i stopień tej winy (umyślność bądź nieumyślność), a także świadomość istnienia naruszonych norm prawnych.

Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie (vide: Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19.12. 2003r., sygn. akt III CZP 95/03, Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z dnia 29.09.2005r., sygn. akt VI ACa 381/05, oraz z dnia 2.12.2005r., sygn. akt VI ACa 760/05). Zgodnie ze stanowiskiem SOKIK wyrażonym w wyroku z dnia 25.05.2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwoloną postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame.

² Wyrok SOKIK z dnia 13 listopada 2007r. (sygn. akt XVII AmA 45/07).

³ Por. wyrok SOKIK z dnia 23 czerwca 2006r. (sygn. akt XVIII AmA 32/05).

⁴ Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06), OSNP 2007/1-2/35

⁵ Wyrok SN z dnia 8 maja 2002 r. (sygn. akt I PKN 267/2001)

Trafność wyżej opisanego stanowiska potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13.07.2006r. (sygn. akt III SZP 3/06).

Wynikająca z art. 479⁴⁵ § 3 k.p.c. jawność rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamyh postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznanomością dokonanych wpisów. Rejestr postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone jest prowadzony przez Prezesa UOKIK. Rejestr ten jest powszechnie dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pod adresem www.uokik.gov.pl. Powyższe uzasadnia stwierdzenie, że przedsiębiorca był z mocy prawa zobowiązany do powstrzymania się od stosowania ww. postanowień, które uznano za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru. Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów i bezprawność działań przedsiębiorcy zostaną poniżej omówione dla poszczególnych zarzutów.

Ad pkt I sentencji decyzji

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowane przez Prezesa UOKIK postanowienie Regulaminu stosowanego przez SKOK przy świadczeniu usług, jest tożsame z treścią postanowienia uznanego za niedozwolone prawomocnym wyrokiem SOKIK wymienionym w niniejszej decyzji i wpisanym do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W ocenie Prezesa UOKIK postanowienia wskazane w pkt I sentencji decyzji o treści: „*Wypowiedzenie umowy, o którym mowa w ust. 2 może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów. Za ważne powody uważa się: 1) wycofanie z oferty SKOK Pożyczki odnawialnej*” jest tożsame z treścią postanowienia wpisanego do Rejestru pod pozycją 3132. SOKIK w wyroku z dnia 26.01.2012r. (XVII Amc 3511/10) uznał za niedozwolone postanowienie o następującej treści: *Umowa może zostać wypowiedziana przez Bank BGŻ z ważnych przyczyn, w przypadku: (...) wycofania Karty z oferty Banku BGŻ*. Sąd uznał, że postanowienie to jest niedozwolone, gdyż przyznaje uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy i stwarza niepewność, co do trwania stosunku umownego. Zarówno postanowienie stosowane przez SKOK „NIKE”, jak i postanowienie wpisane do Rejestru pod numerem 3132, pozostawia zupełną dowolność po stronie przedsiębiorcy w zakresie ustalenia momentu wycofania z oferty danego produktu. Konsument nie ma zaś żadnej wiedzy o momencie podjęcia takiej decyzji przez przedsiębiorcę, jak i możliwości wpływu na te decyzje. SOKIK uznał, że postanowienie wpisane do Rejestru pod numerem 3132 jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów z tych względów oraz że narusza równowagę kontraktową tego stosunku poprzez przyznanie jedynie przedsiębiorcy zarówno uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji postanowień umownych, jak również możliwości arbitralnego podjęcia decyzji o dalszym trwaniu stosunku obligacyjnego. W związku z powyższym, Prezes UOKIK uznał, że zakres postanowienia wpisanego do Rejestru pod numerem 3132 jest tożsamy z zakresem postanowienia stosowanego przez SKOK „NIKE”. Przedsiębiorca na etapie postępowania wyjaśniającego zmienił kwestionowane postanowienie uchwałą Zarządu podjętą w dniu 24.07.2012r., która weszła w życie w dniu 27.07.2012r.

Stosownie do art. 27 ust. 1 powołanej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes UOKIK wydaje decyzje o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał

stosowania praktyki określonej w art. 24 tej ustawy. W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Ad. II sentencji decyzji

Prezes UOKIK zarzucił również SKOK „NIKE” stosowanie praktyki określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie (...), tj. nieuczciwej praktyki rynkowej, polegającej na wprowadzeniu konsumentów w błąd co do wysokości rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (RRSO) kredytu (poprzez prezentowanie informacji o jej wysokości wyliczonej przy błędnym założeniu, że kredytowane koszty kredytu powinny zostać uwzględnione w kwocie wypłaty „k”, o której mowa w pkt 2 załącznika nr 4 do ustawy o kredycie (...)). Ponadto przedsiębiorcy zarzucono wprowadzanie konsumentów w błąd co do proporcji pomiędzy całkowitym kosztem kredytu, a całkowitą kwotą kredytu (poprzez prezentowanie informacji o całkowitej kwocie kredytu obliczonej przy założeniu, że powinna ona uwzględniać kredytowane koszty kredytu).

Zgodnie z art. 5 pkt 12 ustawy o kredycie (...), rzeczywista roczna stopa oprocentowania, to całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym. Wzór obliczania RRSO stanowi załącznik nr 4 do ustawy o kredycie (...). W uproszczeniu, zawarte w przepisach równanie matematyczne pozwala na ukazanie proporcji całkowitego kosztu kredytu do jego całkowitej kwoty (w równaniu tym posłużono się terminami „kwota wypłaty” i „kwoty spłaty lub wnoszonych opłat”). Z uwagi na znaczny poziom złożoności przedmiotowego wzoru przeciętny konsument nie ma faktycznej możliwości zweryfikowania poprawności obliczania RRSO. Należy podkreślić, że ciężar prawidłowego podania RRSO spoczywa na przedsiębiorcy.

SKOK udzielając kredytu gotówkowego kredytował prowizję za udzielenie kredytu oraz opłatę za ubezpieczenie kredytobiorcy, uwzględniając kredytowane koszty kredytu zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i w całkowitych kosztach kredytu. Zdaniem Prezesa Urzędu powinno się je uwzględniać jedynie po stronie całkowitego kosztu kredytu (w przeciwnym bowiem razie przedstawione konsumentowi informacje powodują błędne ukazanie proporcji kosztów kredytu do kwoty która dysponuje konsument – np. w przypadku porównywania oferty z kredytowaną prowizją i bez niej). Jeżeli dodatkowo ujęcie kredytowanych kosztów kredytu w kwocie kredytu znajduje swoje odzwierciedlenie w sposobie obliczania RRSO (tak jak to ma miejsce w niniejszej sprawie), informacja o wysokości RRSO nie będzie umożliwiała zidentyfikowania najtańszej oferty kredytowej. Od kredytowanej prowizji naliczane jest oprocentowanie (tak jak od pozostałej części kredytu), zatem kredyt którego prowizja jest kredytowana będzie droższy niż taki sam kredyt, przy którym konsument zapłaci prowizję z własnych środków. Uwzględnienie kredytowanej prowizji zarówno w całkowitym koszcie jak i całkowitej kwocie sprawia, że proporcje kwoty do kosztów wydają się korzystniejsze w przypadku oferty z kredytowanymi kosztami.

Stanowisko Prezesa UOKIK w tej sprawie wynika z celowościowej wykładni przepisów dyrektywy oraz wniosków płynących z analizy praktyki innych państw członkowskich i wydanych przez Komisję Europejską wytycznych⁶, których celem jest ujednolicenie interpretacji przepisów dyrektywy we wszystkich państwach członkowskich.

⁶ Wytyczne w sprawie stosowania przepisów dyrektywy o kredycie konsumenckim dotyczących rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania” (Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge)

Komisja dokonała interpretacji definicji całkowitej kwoty kredytu, zgodnie z którą nie obejmuje ona kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów kredytu. Pomimo, że wytyczne zostały opracowane na potrzeby obliczania RRSO, to nie ulega wątpliwości, że interpretacja wykorzystanych w przepisach pojęć powinna być jednolita na gruncie całej regulacji, a nie tylko na potrzeby obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. W świetle tych ustaleń, Prezes UOKIK jest zdania, że kredytowane koszty kredytu – w formularzu informacyjnym, jak również w innych wypadkach, w których przedstawiane są informacje na temat kosztów kredytu - powinny być wpisane wyłącznie w rubryce „koszty”, a nie w „kwocie kredytu”. Każde inne rozwiązanie prowadzi bowiem do zafałszowania proporcji kosztów i udostępnionej konsumentowi kwoty i w konsekwencji uniemożliwia konsumentom rzetelne porównanie ofert różnych przedsiębiorców.

Bezprawność wyżej opisanych działań SKOK Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Art. 3 tej ustawy zakazuje stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych. Przez praktykę rynkową rozumie się działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, sposób postępowania, oświadczenie lub informacje handlową, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta. Pojęcie produktu ma znaczenie szerokie i obejmuje także usługi (art. 2 pkt 3 i 4 ustawy). Niewątpliwie działania SKOK polegające na oferowaniu konsumentom kredytów gotówkowych i prezentowaniu ich warunków mieszczą się w przedstawionym powyżej pojęciu praktyki rynkowej.

Przepisy ustawy o przeciwdziałaniu (...) posługują się pojęciem przeciętnego konsumenta, w odniesieniu, do którego powinna być dokonana ocena każdej praktyki rynkowej. Art. 2 pkt 8 ustawy za przeciętnego uznaje konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny. Wymaga zarazem dokonania oceny tych cech z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową. Adresatem działań SKOK, polegających na udzielaniu kredytów gotówkowych jest ogół konsumentów. Charakter oferowanej usługi finansowej nie wskazuje na to, by SKOK kierował swoją ofertę do szczególnej grupy konsumentów, która mogłaby zostać wyodrębniona na podstawie określonej i wspólnej im cechy. W związku z powyższym, w niniejszej sprawie za przeciętnego uznano konsumenta dostatecznie dobrze poinformowanego, uważnego i ostrożnego przy uwzględnieniu czynników społecznych, kulturowych i językowych charakterystycznych dla polskiego konsumenta. Należy przy tym podkreślić, że wskazanie na takie cechy jak dostateczne poinformowanie, uwaga i ostrożność określa pewien zespół cech mentalnych konsumenta (jego przeciętność) znajdujących wyraz w tym, że z jednej strony możemy wymagać od niego pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości, a z drugiej - nie możemy uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna i że konsument nie ma prawa pewnych rzeczy nie wiedzieć. Przeciętny konsument nie posiada bowiem wiedzy specjalistycznej w danej dziedzinie. Taki konsument nie jest naiwny, ale nie potrafi też ocenić sytuacji tak jak profesjonalista. Przeciętny konsument ma prawo zakładać, że przedsiębiorca przekazuje mu informacje w sposób dostatecznie jasny, jednoznaczny i niewprowadzający w błąd. W art. 4 ust. 1 ww. ustawy określono dwie przesłanki, których łączne spełnienie pozwala na zakwalifikowanie praktyki przedsiębiorcy jako nieuczciwej, a mianowicie: sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz rzeczywiste lub potencjalne zniekształcenie w istotny sposób zachowań rynkowych przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Art. 4 ust. 2 ustawy zawiera otwarty

katalog nieuczciwych praktyk rynkowych, wyróżnia m.in. praktyki rynkowe wprowadzające w błąd. Praktyki te mogą polegać zarówno na działaniu (art. 5) jak i zaniechaniu (art. 6), przy czym nie są one zakazane w każdych okolicznościach (art. 7). Oznacza to, że przypisanie przedsiębiorcy stosowania praktyk rynkowych wprowadzających w błąd wymaga odniesienia zarówno do ogólnej definicji nieuczciwej praktyki rynkowej zawartej w art. 4 ust. 1 ustawy, jak również definicji praktyki wprowadzającej w błąd zawartej w art. 5 lub art. 6 ustawy. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ww. ustawy, praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

Przekładając te teoretyczne rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że w ocenie Prezesa UOKIK działania SKOK polegające na błędnym prezentowaniu informacji o całkowitej kwocie kredytu oraz o całkowitym koszcie kredytu, a także na niewłaściwym sposobie obliczania RRSO mogą wprowadzać konsumentów w błąd, doprowadzając tym samym do wyboru mniej korzystnej oferty kredytowej (czyli do podjęcia decyzji, której w niezakłóconych warunkach konsument nie podjąłby). Takie działanie przedsiębiorcy narusza też dobre obyczaje, polegające na obowiązku rzetelnego informowania słabszej strony stosunku zobowiązaniowego, czyli konsumenta o istotnych cechach usługi, w tym przede wszystkim o jej cenie. Biorąc pod uwagę stopień skomplikowania całego zagadnienia, jak również ustawowego wzoru na obliczenie RRSO, nawet uważny, ostrożny i należycie poinformowany konsument jest narażony na podjęcie błędnej decyzji pod wpływem działań SKOK.

Zarząd SKOK w toku prowadzonego postępowania, dzieląc zarzut postawiony w punkcie II niniejszej decyzji ustalił, że od dnia 13.12.2012r. rezygnuje z kredytowania kosztów prowizji oraz ubezpieczenia. W związku z tym, z uwagi na fakt, że w wyniku takiego rozwiązania (tj. obowiązku poniesienia kosztów prowizji i ubezpieczenia przez konsumenta przy zawarciu umowy) całkowita kwota kredytu jest taka sama jak kwota kredytu wypłacona konsumentowi. W ocenie Prezesa UOKIK powyższe rozwiązanie prowadzi bezpośrednio do stwierdzenia zaniechania stosowania bezprawnych działań, a tym samym spełnione zostały warunki niezbędne do wydania decyzji na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie (...). W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

Ad pkt III sentencji decyzji

Prezes UOKIK zarzucił również SKOK NIKE naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...), polegające na pobieraniu odsetek od kredytowanych kosztów kredytu w przypadku skorzystania przez kredytobiorcę z prawa do odstąpienia od umowy bez podania przyczyny w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy o kredycie (...), konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy. Z kolei art. 54 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia jego spłaty. Ustęp 2 wspomnianego przepisu przewiduje natomiast, że konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, nie później niż 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Ponadto, zgodnie z ust. 4 art. 54 tej ustawy, kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz opłat notarialnych. SKOK pobierał odsetki nie tylko od

udostępnionej kwoty kredytu, ale także od kwoty kredytu obejmującej prowizję lub ubezpieczenie. Tymczasem, w ocenie Prezesa Urzędu, zgodnie z art. 54 ustawy o kredycie (...), przy odstąpieniu od umowy przez konsumenta, kredytodawca może pobrać wyłącznie odsetki od faktycznie udostępnionej kwoty kredytu. Skuteczne odstąpienie od umowy powoduje, że stosunek prawny wygasa ze skutkiem *ex tunc*, co tworzy swoistą fikcję prawną, tzn. umowę uważa się za niezawartą. Odstąpienie od umowy kształtuje nowy stan prawny między stronami w ten sposób, że od chwili jego złożenia umowa przestaje je wiązać, a strony nie są już obustronnie wobec siebie zobowiązane do świadczeń przewidzianych w umowie, a to co świadczyły, podlega zwrotowi (art. 494 k.c.). W przypadku umowy o kredyt konsumencki obowiązek zwrotu wzajemnie otrzymanych świadczeń sprowadza się do czynności leżącej po stronie konsumenta, tj. do zwrotu kredytodawcy kwoty udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, jako świadczenia otrzymanego na mocy tej umowy (art. 54 ust. 2 ustawy o kredycie (...)). Skoro wskutek odstąpienia od umowy kredytu, kredytodawcy nie przysługuje prowizja, to kwota kredytu w części przeznaczona na sfinansowanie prowizji nie jest zwracana kredytodawcy, a naliczanie odsetek od tej „nienależnej” kwoty od dnia wypłaty do dnia spłaty jest niedopuszczalne również z uwagi na okoliczność, że w odniesieniu do prowizji nie istnieje „dzień spłaty”, do którego należałoby liczyć odsetki. Reasumując w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki, w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem kredytu ze środków wypłaconych konsumentowi w ramach tego kredytu, SKOK służy jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych kredytobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu, tj. prowizji oraz ubezpieczenia kredytu. Przeciwnie postępowanie przedsiębiorcy należy uznać za działanie bezprawne.

Zgodnie z dyspozycją art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o kredycie (...) nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał zabronionych działań, o których mowa w art. 24 w/w ustawy. Praktyka określona w przedmiotowym zarzucie wynika po części z praktyki wskazanej w zarzucie w pkt II sentencji decyzji, gdyż brak prawidłowego określenia całkowitej kwoty kredytu, oddziałuje bezpośrednio na sposób obliczania kwoty, od której należy liczyć odsetki w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy kredytu konsumenckiego. W związku z zaprzestaniem kredytowania przez SKOK kosztów prowizji oraz ubezpieczenia kredytu z dniem 13.12.2012r., doszło do zaniechania stosowania kwestionowanej praktyki w niniejszym zarzucie. Mając powyższe na względzie organ ochrony konsumentów wydał decyzje o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 13.12.2012r. W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie III sentencji niniejszej decyzji.

Ad pkt IV sentencji decyzji

Zgodnie z art.106 ust.1 pkt 4 ustawy o ochronie (...), Prezes UOKIK może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24. Z treści powyższego przepisu wynika, iż ww. kara ma charakter fakultatywny, a zatem do Prezesa UOKIK należy - w ramach uznania administracyjnego - decyzja w sprawie zasadności nałożenia kary pieniężnej w danej sprawie. Wprawdzie ustawa o ochronie (...) nie zawiera katalogu przesłanek, od których uzależniona jest decyzja o nałożeniu kary, jednakże w jej art. 111 zostało wskazane, że ustalając wysokość kary Prezes UOKIK winien wziąć pod uwagę w szczególności okres,

stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Ustalając wysokość kary pieniężnej w decyzjach stwierdzających naruszenie zakazów określonych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, należy zatem uwzględnić wagę tego naruszenia, rozmiar skutków stosowanej praktyki ograniczającej konkurencję, bądź praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jak również zaistniałe okoliczności obciążające i łagodzące.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, przede wszystkim charakter naruszenia, które przypisano SKOK NIKE w pkt I sentencji decyzji, Prezes UOKIK uznał nałożenie kary pieniężnej za uzasadnione. Zdaniem Prezesa UOKIK opisane w niniejszej decyzji działania podejmowane przez przedsiębiorcę w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej powinny być uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Pamiętać jednak należy, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem kary pieniężnej jest fakt, iż SKOK jako przedsiębiorca powinien mieć świadomość, że stosowanie klauzul uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru niedozwolonych klauzul umownych, jest bezprawne. SKOK winien zatem zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. kodeksu cywilnego, jak również z potrzeby dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych w taki sposób, by nie były tożsame z wpisami zamieszczanymi w rejestrze. Zauważyć przy tym należy, że rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości.

Przychód osiągnięty przez SKOK NIKE w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji w kwocie 21.698.604,30 zł (słownie: dwadzieścia jeden milionów sześćset dziewięćdziesiąt osiem tysięcy sześćset cztery złote trzydzieści groszy) ustalono na podstawie złożonego przez przedsiębiorcę oświadczenia opartego o rachunek zysków i strat. Maksymalna wysokość kary mogła zatem wynieść 2.169.860 zł.

Ustalenie wysokości kary w analizowanej sprawie ma charakter wieloetapowy, co spowodowane jest zaistnieniem licznych okoliczności mających wpływ na tę wysokość. Ustalając wymiar kary pieniężnej w pierwszej kolejności Prezes UOKIK dokonał oceny wagi stwierdzonej w pkt I praktyki i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych wyliczeń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wymiar kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej. W powyższym kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez SKOK zbiorowych interesów konsumentów polega na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, wpisanego do publicznie i powszechnie dostępnego Rejestru niedozwolonych postanowień umownych, prowadzonego przez Prezesa UOKIK. Należy także zważyć, że w wyniku analizowanego zachowania SKOK pozycja kontraktowa konsumentów została osłabiona.

Kwestionowany zapis reguluje zagadnienia, które mogły w rzeczywistości odnosić się do wszystkich konsumentów, z uwagi na to, że dotyczyły one kredytów konsumenckich udzielanych przez przedsiębiorcę. Skutkiem zastosowania w umowie powyższego postanowienia jest ograniczenie praw konsumentów oraz naruszenie ich interesów ekonomicznych. Uwzględniając powyższe, wskazane postanowienie należało zaklasyfikować,

jako dotkliwe dla konsumentów. Jednocześnie uwzględnić także należy, że jego stosowanie mogło rodzić zagrożenie dla wszystkich konsumentów, kontrahentów SKOK. Rozważane w niniejszej decyzji zachowanie przedsiębiorcy wiązało się z działalnością dotyczącą rozpowszechnionych usług, co powodowało, że tym większa ilość osób mogła być zagrożona wskutek jego oddziaływania. Jednocześnie stwierdzić należy, że praktyka ujawniała się na rynku, na którym występuje duża ilość podmiotów oferujących swe usługi. A zatem, choć usługi kredytowe należą do usług, z których konsumenci korzystają w sposób powszechny, to biorąc pod uwagę możliwość wyboru innej oferty, stopień zagrożenia rozważanymi praktykami należało ocenić jako umiarkowany.

Nakładając karę pieniężną, Prezes UOKIK uwzględnił całokształt okoliczności sprawy, które wskazywać mogą na nieumyślny charakter naruszenia przez SKOK zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Pomimo tego – jak już wcześniej wskazano – samo stwierdzenie nieumyślności zakwestionowanej praktyki daje podstawę do nałożenia kary pieniężnej. Podkreślić należy, iż obrót z konsumentami jest cały czas badany zarówno przez Prezesa UOKIK w zakresie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, jak również jest w masowy sposób weryfikowany przez organizacje zajmujące się ochroną konsumentów, a wynikiem tego jest duża ilość postanowień niedozwolonych w Rejestrze (co najmniej kilkadziesiąt postanowień dotyczących sektora bankowego). Wina przedsiębiorcy polega w tym przypadku na naruszeniu zasad ostrożności i niedochowaniu staranności, wymaganych od profesjonalnego uczestnika obrotu gospodarczego. Dochowując należytej staranności SKOK na bieżąco powinien monitorować Rejestr i dopilnować, aby ze stosowanych przez nią wzorców eliminowane były niedozwolone postanowienia, tożsame z wpisanymi do Rejestru.

Podsumowanie wagi stwierdzonego w punkcie I sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi UOKIK na stwierdzenie, iż waga naruszenia wynikająca ze stosowania kwestionowanego postanowienia kształtuje się na poziomie 0,05 % przychodu osiągniętego przez SKOK w 2012r. Tym samym ustalona kwota bazowa wynosi 10.849,30 zł. Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej za stwierdzone w punkcie I sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności łagodzących i obciążających mogących mieć wpływ na wymiar kary. Za okoliczność łagodzącą Prezes UOKIK uznał fakt, iż SKOK zaniechał stosowania zarzucanej mu praktyki jeszcze przez wszczęciem niniejszego postępowania. Całokształt tych okoliczności łagodzących skutkuje obniżeniem kwoty bazowej o 30 %. Obliczona w ten sposób kara pieniężna z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...) w zakresie opisanym w pkt I. sentencji decyzji została określona w wysokości 7.595 zł (słownie: siedem tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt pięć złotych), co stanowi 0,035 % przychodu SKOK oraz 0,35 % maksymalnego wymiaru kary.

W świetle powyższych okoliczności, uznać należy, że kara pieniężna nałożona na SKOK NIKE jest adekwatna do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie (...). Prezes UOKIK nakładając niniejszą decyzją ww. karę pieniężną za naruszenie przepisów ww. ustawy wziął pod uwagę, że kara ma: po pierwsze – charakter represyjny (nakładana jest za naruszenie ustawowych zakazów), po drugie – prewencyjny (ma zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nią, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa Urzędu – nadaje jej charakter dyscyplinujący (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2004 r., sygn. akt: III SK 31/04). Zdaniem Prezesa UOKIK tak wymierzona kara spełnia zarówno rolę represyjną, jako

sankcja i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak i prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu. Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie IV sentencji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie (...) karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000**.

Ad pkt V sentencji decyzji

Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKIK rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Natomiast w myśl art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie (...) jeżeli w wyniku postępowania Prezes UOKIK stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Analogicznie - stosownie do treści przepisu art. 264 § 1 k.p.a. - jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. Do kosztów postępowania – zgodnie z art. 263 § 1 k.p.a. - zalicza się (...) również koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Postępowanie w sprawie stosowania przez SKOK praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes UOKIK - w pkt I-III sentencji decyzji - stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie (...). Kosztami postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa UOKIK ze stroną i w związku z tym postanowiono obciążyć Przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 38,00 zł (słownie: trzydzieści osiem złotych). Koszty niniejszego postępowania SKOK obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000**.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie V niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 479³² § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 264 § 2 k.p.a. w związku z art. 83 te same ustawy, przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatury w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymują:

1. SKOK „NIKE”, ul. Teofila Piecyka 27, 03-673 Warszawa
2. RKR a/a